

## CONTENT ANALYSIS OF ICT TASKS IN HISTORY AND CIVILIZATIONS TEXTBOOKS FOR 6TH GRADE<sup>72</sup>

**Senior Teacher Daniela Hristova,**  
"Alexander Georgiev-Kodzhakafaliyata" Secondary School,  
Burgas, Bulgaria  
Тел. 0882289215  
E-mail: hristova2377@gmail.com

**Abstract:** *This study presents a content analysis of tasks involving the use of information and communication technologies (ICT) in History and Civilizations textbooks for the 6th grade, published by different publishers and authored by various editorial teams. Despite notable differences across the textbooks, ICT tasks are predominantly integrated into lessons introducing new knowledge. The findings suggest that digital competencies are only partially represented. Therefore, a broader and more systematic integration of ICT is necessary in order to foster the development of skills aligned with the demands of the digital society.*

**Keywords:** *History and Civilizations; ICT; textbooks; digital competencies; content analysis; education*

### ВЪВЕДЕНИЕ

В условията на дигитална трансформация образованието е изправено пред необходимостта не само да въвежда нови технологии, но и да формира култура на тяхното целенасочено и критично използване.

Учебникът е носител на ключовата учебна информация, циркулираща между преподавател и ученици. Тя е продукт на дълъг и сложен процес на трансформация на обектите на научно познание в обекти на учебното познание и на тяхната обработка/ трансформация в учебно-познавателни активности/дейности. (Merdzhanova, Y., 2009)

Учебникът по история е основен източник на знания за миналото и средство за развиване на умения за мислене, анализ и разбиране на историческите процеси.

Според К. Табакова „учебниците по история и цивилизации освен да отговарят на основните дидактически принципи за научност, последователност, достъпност, системност и т.н. имат някои специфични изисквания като историзъм, хронологизъм, разкриване на причинно-следствените връзки, очертаване на пространствените измерения, в които се осъществяват историческите процеси и явления. Чрез него е важно да се създадат възможности за формиране на основни умения и за осигуряване на практическото им прилагане. Съвременната педагогика залага на превръщането на ученика в субект на обучението, затова и учебникът е необходимо да стимулира неговото самостоятелно учене и творческата дейност.“ (Tabakova, K., 2013)

Целта на настоящият текст е да се проучи разпределението и вида на задачите, в които е заложено използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в учебници по история и цивилизации за 6. клас одобрени от МОН.

### ИЗЛОЖЕНИЕ

Анализът обхваща пет учебника от различни издателства, издадени през 2017 г. Той проследява наличието на задачи, в които се използва ИКТ. Акцентира се на вида и разпределението на задачите с ИКТ спрямо типовете уроци и учебни раздели.

Учебниците, които се ползват в училищата за одобрени от МОН със Заповед № РД09-37/13.01.2025 г., допълнена със Заповед № РД09-1280/04.06.2025 г. и Заповед № РД09-

<sup>72</sup> Докладът е представен пред секция „Съвременно чуждоезиково обучение, методика, педагогика и психология“ на 64-тата научна конференция на Русенския университет „Ангел Кънчев“ и Съюза на учените-Русе на 17 октомври 2025 година с оригинално заглавие на български език: КОНТЕНТ АНАЛИЗ НА ИКТ ЗАДАЧИ В УЧЕБНИЦИТЕ ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ ЗА 6. КЛАС

1444/23.06.2025 г. за утвърждаване на Списък на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти, които може да се използват в системата на предучилищното и училищното образование за учебната 2025 – 2026 година.

Всички разгледани учебници са изработени в съответствие с изискванията на новата учебна програма, съдържанието е фокусирано върху основните политически и културни процеси и явления, които стоят върху основата на облика на европейската цивилизация. (Boseva, M., 2017)

**Вариант 1: Пламен Павлов, Александър Николов, Райна Гаврилова, Мария Босева.** История и цивилизации за 6. клас., Изд. „Просвета - София“ АД, 2017 г., стр. 140

От четиридесет урока за нови знания само в осем има задачи, свързани с използването на ИКТ, както и в един урок за упражнение, което показва, че такива теми са малко на брой. Учебните задачи са свързани с търсене и намиране на информация, която учениците трябва да представят като текст, да прочетат исторически текстове и документи, да изследват теми, както и да създават презентации. Те целят да се развиват умения за проучване, анализиране и представяне на информация. При повечето задачи, няма конкретни инструкции и указания за работа, така учениците разполагат с повече свобода и отговорност за тяхното изпълнение. Те не са ограничени в избора си на различни ресурси в търсенето на информация. Освен учебника, могат да ползват научна литература, интернет сайтове и виртуални музеи.

**Вариант 2: Екатерина Михайлова, Цветана Георгиева, Милияна Каймакамова, Теодора Борисова-Петрова, Никола Дюлгерев.** История и цивилизации за 6. клас. Изд. „Просвета Плюс“, 2017 г., стр. 152

Броят на темите със задачи, свързани с използването на ИКТ, е ограничен – от общо тридесет и девет урока за нови знания само в осем присъстват такива задачи, в три урока за упражнение и два обобщителни. Учебните задачи обръщат внимание на активното учене чрез използване на интернет ресурси, подготовка на презентации и самостоятелни проучвания. В повечето случаи няма инструкции, което означава, че учениците имат възможност да усъвършенстват самостоятелната работа с исторически източници. За по-голяма ефективност може да се препоръча включването на конкретни указания за изпълнение на задачите, което може да подпомогне учениците, които срещат трудности при намирането на информация или структуриране на своите презентации. Разнообразието от дейности може да комбинира индивидуалната и груповата работа. Освен учебника, могат да ползват научна литература, интернет сайтове и виртуални музеи.

**Вариант 3: Христо Матанов, Теодор Димитров, Галя Иванова.** История и цивилизации за 6. клас. Изд. „Клет“ („Анубис“), 2017 г., стр. 136

Авторският колектив предлага само в пет теми за нови знания задачи, свързани с използването на ИКТ, също така в два урока за упражнение и един за преговор. Учебните задачи в този учебник също са свързани с дейности с интернет ресурси, търсене на информация, изготвяне на презентации или описания. Авторите залагат на затвърждаване на уменията за самостоятелно учене, работа с дигитални технологии, презентирание пред аудитория. Наблюдава се интеграция на междупредметните връзки история с информационни технологии, изобразително изкуство, български език и литература.

**Вариант 4: Васко Арнаудов, Цветан Цветански, Георги Якимов, Надка Васева.** История и цивилизации за 6. клас. Изд. „Клет“ („Булвест“), 2017 г., стр. 168

В този учебник само в един урок за нови знания, един за упражнение и в два за практически дейности има заложени задачи с ИКТ. Те се отличават с ясно изразена практическа насоченост и отговарят на съвременните изисквания за развитие на ключовите компетентности. Дейностите, които трябва да се извършат по тях предполагат използване на информационни технологии и развитие на творческите умения. Също така да се учат на самостоятелно търсене и обработка на информация, визуално и съдържателно представяне на историческо знание и др.

**Вариант 5: Красимира Гагова, Антоан Тонев, Александър Кертин, Юлия Мишкова.** История и цивилизации за 6. клас. Изд. „Рива“, 2017 г., стр. 184

Авторите на учебника залагат учениците да използват ИКТ, защото в два и два урока за нови знания има такава задача, което показва техния стремеж да развиват дигиталните умения на учениците. Посочените учебни задачи са свързани с усвояване на нова информация, която учениците

трябва да открият чрез интернет търсене. В по-голямата си част тя се отнася за исторически събития, личности и културни явления от Средновековието, със специален фокус върху България, Западна Европа и християнството. Насърчават се учениците да развиват умения за самостоятелно търсене на информация и критично мислене чрез анализ на исторически текстове и събития.

Анализът проследява процентното отношение на уроците, в които присъстват задачи с използването на ИКТ спрямо общия брой уроци в различните учебници. Чрез него ще се констатира степента на ангажираност с ИКТ на авторските колективи.

Таблица 1. Процентно разпределение на уроците със задачи с ИКТ

| Учебник   | Общ брой уроци | Уроци с ИКТ | Процентно отношение |
|-----------|----------------|-------------|---------------------|
| Вариант 1 | 56             | 9           | 16,10%              |
| Вариант 2 | 56             | 13          | 23,20%              |
| Вариант 3 | 57             | 8           | 14%                 |
| Вариант 4 | 67             | 4           | 6%                  |
| Вариант 5 | 46             | 22          | 47,80%              |

Общият преглед на разпределението на данните спрямо сравнението на общия брой уроци с броя на **уроците, които използват информационни и комуникационни технологии (ИКТ)** разкрива следните тенденции (Таб. 1):

- ✓ **във вариант 1** има 56 урока, от които в девет има задачи свързани с ИКТ или 16,10% което означава, че този процент е сравнително малък, независимо от големия общ брой уроци;
- ✓ **във вариант 2** има 56 урока, от които в 13 има задачи с използването на ИКТ, като процентно отношение е 23,20%. Оказва се, че тук броят на уроците с ИКТ е по-голям, което показва че е заложено на по-силно присъствие на технологиите;
- ✓ **във вариант 3** общият брой уроци са 57. От тях в осем има задачи, свързани с ИКТ, което е 14% и е сравнително нисък от всички разгледани учебници;
- ✓ **във вариант 4** броят уроци е 67, но само в 4 има задачи свързани с ИКТ, което е само 6 % и независимо от най-големия общ брой уроци тук има най-малък процент уроци с ИКТ.
- ✓ **във вариант 5** всички уроци са 46 като уроците с ИКТ са 22, т.е. 47,80%. Независимо, че учебника има най-малък общ брой уроци от всички разгледани, те имат най-голям процент на интеграция на ИКТ.

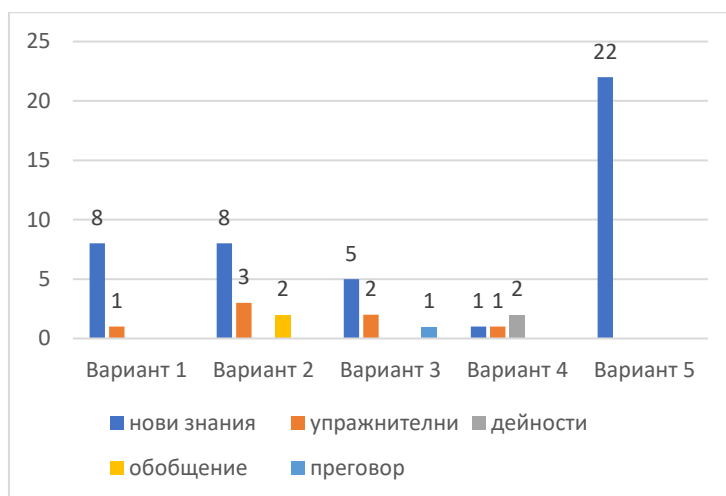
#### Обобщени изводи:

- ✓ **Различия в степента на прилагане на ИКТ:** Сравнителният анализ на учебниците показва значителни различия в процента на уроци, включващи задачи с информационни и комуникационни технологии (ИКТ), независимо от общия им брой. Това се дължи на разбирането на авторските колективи по отношение усвояването на дигиталните компетенции.
- ✓ **Най-висок относителен дял на задачи с ИКТ-съдържание:** Учебникът на издателство „Рива“ въпреки, че разполага с по-малък общ брой уроци се отличава с най-висок процент на теми, в които има задачи с ИКТ (47,80%). Това предполага целенасочено включване на дигитални елементи.
- ✓ **Най-ниска степен на ИКТ-присъствие:** Издателство „Клет“ („Булвест“), въпреки че предлага най-голям брой уроци (67), включва ИКТ само в 6% от тях, което е най-ниската стойност сред всички анализирани издания. Това може да бъде прието като традиционен подход към учебното съдържание.
- ✓ **Сравнение между идентичен обем уроци:** Двата учебника на „Просвета – София“ и „Просвета Плюс“ имат еднакъв общ брой уроци (по 56), но вторият показва по-висок дял

на ИКТ-присъствие (23,20% срещу 16,10%). Това разкрива различия във вътрешните концепции и приоритети на редакционните екипи.

- ✓ **Умерено използване на ИКТ:** В двата учебника на „Просвета – София“ и „Просвета Плюс“ и учебникът на „Клет“ („Анубис“) се констатира премерено присъствие на задачи съдържащи ИКТ, което показва ангажираност на авторските колективи по отношение на дигиталните компетенции.

Следващият анализ (фиг. № 1) се отнася за видовете уроци, в които има задачи с ИКТ. Още от първият сравнителен поглед, се откроява високия брой на уроците за нови знания във всички изследвани учебници (общо 44). Следват уроците за упражнения, които са общо 8. На трето място идват уроците за дейности, които са два, само за учебника на изд. „Клет (Булвест)“, два за обобщение на изд. „Просвета Плюс“ и един за преговор на изд. „Клет (Анубис)“. Въз основа на получените сведения може да се заключи, че авторските колективи използват най-много задачи с ИКТ при уроците за нови знания, за да може ученика в процеса на усвояване на учебното съдържание да формира дигитални умения.

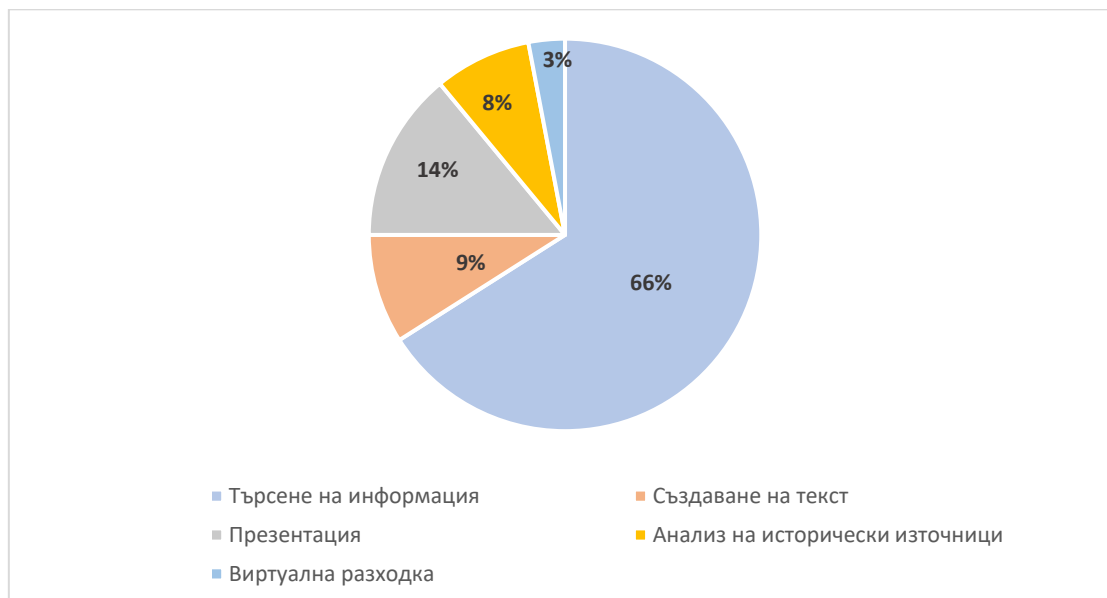


Фиг. № 1 Диаграма на типовете уроци със задачи с ИКТ

Последният анализ (фиг. № 2) се отнася за вида задачи с използване на ИКТ. От диаграмата се разбира, че най-голям процент 66% е задача, в която се изисква търсене на определена информация по изучаваната тема. Следва изготвяне на презентации 14%, създаване на текст (описание, анализ) 9%, анализ на исторически източници 8% и виртуална разходка само 3 %.

В учебната програма по история и цивилизации се интегрира дигиталната компетентност, като се поставя акцент за реализиране на междупредметна връзка с информационните технологии. Според нея учениците трябва да формират умения за **търсене и критична оценка на информация** в интернет, създаване на **доклади и мултимедийни презентации**.

Анализът показва, че задачите, които поставят авторските колективи основно са съсредоточени върху търсенето и обработването на информация и изготвяне на мултимедийна презентация и по-рядко има такива, които изискват от учениците да пишат доклади и съобщения, използвайки текстообработващи програми. Липсват учебни дейности, които да формират умения за критично отношение с информация от интернет. Това дава възможност на учителя следвайки учебната програма да има свобода за избор на различни дигитални дейности спрямо обучителните особености на учениците.



Фиг. № 2 Диаграма на задачи с използване на ИКТ

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се посочи, че разгледаните учебници на отделните авторски колективи показват различна степен на ангажираност с ИКТ. Най-голям брой задачи има за търсене и обработване на информация към уроците за нови знания. Забелязва се ограничено използване на дигиталните ресурси. Това дава възможност на учителите да използват разнообразни дигитални приложения, в зависимост от своята компетенция и обучителните особености на учениците. Учебната програма по история и цивилизации е частично изпълнена по отношение на междупредметната връзка с учебния предмет Информационните технологии и формирането на дигитална компетентност. Затова е необходимо да има в учебниците разнообразие от ИКТ задачи към повече учебни теми и различните типове уроци.

## REFERENCES

Boseva, M., Pavlov, P., Nikolov, A. & Gavrilova, R. 2017. Teacher's Book, History and Civilizations, 6th Grade. Sofia: Prosveta press., 18 (**Оригинално заглавие:** Босева, М, Павлов, П., Николов, А., Гаврилова, Р., 2017. Книга за учителя История и цивилизации 6. клас, София Издателство: „Просвета - София“ АД, 18)

Merdzhanova, Y., 2009. School textbook expertise. Sofia: Petekston, 17 (**Оригинално заглавие:** Мерджанова, Я., 2009. Експертиза на училищния учебник, Издателство: „Петекстон“, 17)

Tabakova, K., 2013. The history textbook - didactic aspects. Sofia: St. Kliment Ohridski Unipress, 17 (**Оригинално заглавие:** Табакова, К., 2013. Учебникът по история- дидактически аспекти. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 17)

List of the instructions, textbooks and teaching sets that can be used in the system of precary and school education for the 2025 – 2026 academic year – list of textbooks for the progymnasial stage (**Оригинално заглавие:** списък на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти, които може да се използват в системата на предучилищното и училищното образование за учебната 2025 – 2026 година – списък на учебниците за прогимназиален етап) - <https://bit.ly/3TIIYI2>